

Gabriel Scott
- Sørlandets første miljøverner

Av **Lars Verket** - lars@verket.no

Fremført på Gabreil Scott Selskabets
årsmøte 18. mars 2010

Tusen takk for at jeg ble invitert til å kåsere her på årsmøtet til Gabriel Scott Selskabet. Jeg må bare innrømme at det føles litt rart å skulle snakke om Gabriel Scott i en forsamling der de fleste - om ikke alle - har mer kunnskaper om Gabriel Scott enn meg selv.

Det hindrer meg likevel ikke, og jeg er blitt svært glad i denne Sørlandsdikteren de siste årene. Oppveksten min foregikk på Østlandet, og der var ikke Gabriel Scott en del av pensum.

--> **Bilde av Lars foran Flesa**

Jeg heter altså Lars Verket, og har blitt 41 år. De siste 4-5 årene har jeg levd av å padle kajakk. I 2006 laget jeg en guide sammen med KOT til innlandsvann i Agder som ble kalt: *Padlegleder i Sør*. Året etter gikk jeg sammen med VAF om å lage en padleguide til kystlinjen av Vest-Agder. I 2008 var det "*Padleguide for Aust-Agder*" som sto på programmet, og i fjor så "*Padleguide for Telemark*" dagens lys.

Gjennom dette arbeidet får jeg vært mye ut i naturen, spesielt her på Sørlandet. Da er det jo ikke så unaturlig at Gabriel Scott dukker opp, og det gjorde han... Stadig vekk.

--> **Bilde av Nødingen utenfor Brekkestø - denne båken er beskrevet i "Kilden".**

Årlig har jeg over 100 dager på kjøll, og det har gjort noe med meg. Scott så dette også, og i Kilden skriver han følgende om Markus:

... Han har ikke ferdes dag etter dag i sin ørlille farkost mellom to dyp uten at det har merket sinnet og rørt ved ham innerst inn.

Det er ikke fritt for at jeg har følt meg litt som Markus fra tid til annen. Under

meg har jeg havets dyp. Over meg har jeg himmelens uendelighet. Langs kysten møtes disse i horisonten.

--> **Horisont 1**

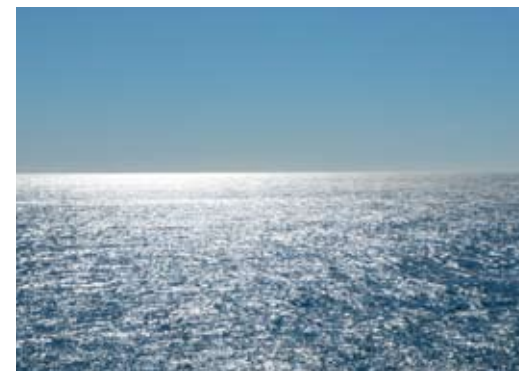
Horisonten har fascinert meg lenge. Jeg klarer ikke helt å sette ord på hva det er, men fant en liten tekst av William Glad som jeg tror også Gabriel Scott kunne skrevet:

*Horisonten er en strek som ikke finnes.
Du ser den. Den er der.
Men du når den aldri -
for den eksisterer ikke.
Når du kommer dit,
er den ikke der.
Og allikevel relaterer hele vårt liv seg
til denne merkelige streken
- som ikke finnes -
streken som er grensen
mellom jord og himmel.
Er det kanskje slik, at det
egentlig ikke er noen grense
mellom himmel og jord?*

Kanskje er det denne sammenhengen mellom himmel og jord/hav som er grunnen til fascinasjonen. Noe håndfast, men samtidig ubegripelig.

--> **Horisont 2**

Før jeg går løs på temaet om Scott som miljøverner, vil jeg legge et lite bakteppe med Scotts religiøse syn og ta med noen naturbeskrivelser. Dette vil være med på å gjøre det jeg sier om Scott som miljøverner klarere. Det er jo ikke sikkert at Scott mener det samme som personene i bøkene - det er jo litteratur vi snakker om. Jeg føler likevel at han har et sterkt budskap, at han vil si oss noe...

--> Sol og kajakk

Ute i kajakken føler jeg også en nærhet til noe mye større enn meg selv der ute på havet. Jeg kan kalle det Gud, men det ligner ikke på en gammel mann med hvitt skjegg på en sky. Dette problemet hadde Scott også. Han er i høyeste grad en religiøs person, og har jo til og med skrevet "Det gyldne evangelium". Likevel passer han ikke inn i det tradisjonelle kristne miljøet her på Sørlandet.

Gabriel Scott blir beskrevet som en panteist – at Gud ER naturen – i biografien til Beisland (1949). I dag ville vi nok heller kalt han pan-en-teist – at Gud er synlig i Skaperverket, men også er noe utenfor det. Dette er noe jeg kjenner godt igjen fra mine refleksjoner i kajakken.

I biografien om Scott skriver Beisland:

Den han ville finne i kirken, mener han også å kunne finne rundt om seg der han er og i seg selv. ... Den som skal reformere verden, må først og fremst reformere seg selv. Så lenge ingen kjenner grunnprinsippet, det å elske og være gode mot hverandre og mot alt som lever, god mot naturen selv, er ingen reformasjon mulig. ... Er menneskene gode, blir verden god. Så enkel er forkynnelsen, så enkel setter Scott den frem. (Beisland s.57)

Beisland skriver videre:

--> Skyer over Grønningen fyr

Naturen blir fiskeren Markus's vei til det guddommelige, og han står fylt av den største undring overfor den. Fra naturen kommer han til Gud. (s. 70 – om Kilden)

Scott ... gjør Søren Kierkegaards ord til sine egne og sier: Kristendommen er ikke lenger til. "Den Gud din kirke forkynner, har aldri

levd, aldri vært til, han har heller ikke skapt mennesket, det er mennesket som har skapt ham." (s. 95)

Fra Kilden:

"Gud er jordens og altets kilde, frembringeren av stoffet omkring en, skaperen av lyset og livet, kraften og gnisten i det som er til." (s. 70 i Beisland)

Det var Spinoza som var Scott sin sterkeste inspirasjonskilde på det religiøse området, ved siden av Jacob Böhme og Ernest Renans. I "Årringer" finner vi et helt dikt om Spinoza, og det avsluttes på denne måten:

"Hva lærte du?

Godhet og uselviskhet, å bøie vort sinn under universets i tålsomhet og inderlighet og se tingene i evighetens lys. Å elske ubemerkethet og ikke strebe etter annet herredømme enn herredømmet over sig selv. Å undvære til fordel for andre og glede sig ved tilværelsen i den trygge visshet om at glede er det guddommeliges innerste natur." (s. 75)

--> Rød kajakk ved Hidra

Gabriel Scott skriver mye om Altet, og jeg kjenner meg veldig igjen i den beskrivelsen. Det er noe der - noe ubeskrivelig. Jeg kan kjenne det i bølgene, i vinden, i ensomheten, under solnedgang og soloppgang, og når jeg sitter under den uendelige stjernehimmelen. I Kilden skriver Scott om dette på følgende måte:

Imens blev det sommernatt vidt omkring, det skumret i sundet, det tystnet i havnen. Fuglen forstummet ute på holmen, det timelige gikk likesom til ro. Selv tiden ophørte å være til, når Markus omsider så op fra jorden, møtte han selve det eviges blick. Det var ikke til å forstå, men enda han sto der ganske alene, var det som her var en vennlighet om ham, ja som han stod og ble ett med noe som vilde ham usigelig godt.

--> Solnedgang med mange farger

... Og himmelen er også verd å se, der den står som et smil over jorden og spiller i farver av toner og lys. Det er som den løfter hele naturen, den henrykker havet og heien og skogen, vinden forstummer og blomsten gir vellukt, her stiger en øm attrå mot blået, det timelige har lengsel hjem.

--> Padlosofi - tanker ved bålet (Isefjærfjorden)

Ærefrykt. Ærefrykt for Livet og for naturen. Scott ble dypt berørt av at Schweitzer fikk Nobelprisen i 1952. Han skal ha kastet geværene sine i Galtesundet etter å ha overvært Schweitzers nobeltale i 53. Hvor holdbar denne historien er vet jeg ikke, men den er gjengitt i biografien til Truls Erik Dahl (s. 325). Da jeg snakket om Scott på et eldresenter var det ei der som hadde møtt han i levende live. Han kunne visstnok være ganske oppfarende, og det var stadig vekk at ting havnet i Galtesund... Dahl skriver også at sønnen Dag dykket etter geværene, og da fant han ganske mye annet som også hadde gått ut av vinduet, "sikkert etterfulgt av Scotts yndlingsbanneuttrykk, "Fanden steike!"".

Uavhengig av dette finner vi utrolig mange flotte beskrivelser av natur i Scotts tekster. Et eksempel på dette er starten på den korte teksten "Jogl" i boka "Blaaskjæl":

--> Vinterskog

Det er skedd et under med skogen inat - og alt skogens er delaktig i det fra den øverste naal paa mastefuruen og ned til blaabærriset og moset. Det har gaat et regn henover den - ikke et vaatt hverdagsregn fra et uldgraat, kækkende skyvrak, men et kostelig regn fra maanen og stjernene, et skinnende spillende blankt krystalregn, som har klædt hele skogen i glas. Hvert træ staar i skinnende isharnisk, som følger det ut i den tyndeste kvist, hver eneste liten naal er med. De ligger som smaa sylvasse klinger i hver sin gjennemsiktige skede, som ligner fine slepne prismer og bryter sollyset i bundter av lys. Det brænder rundt om i trætoppene, de skyter grønne og røde straalere, som krysser hverandre i broket mangfoldighet og hefter og slipper fra gren til gren. Skogen staar og spinder i solen.

--> Fyr 1 - Ryvingen

Det var jo ikke alltid Scott hadde altfor mye til overs for kirken. I kajakk har jeg lært å sette stor pris på "kystens katedraler" - fyrene langs kysten vår. Også Scott har et forhold til fyrene, og i "Fiske Berggylt" i "Blaaskjæl" skriver han om Torungen utenfor Arendal:

--> Torungen fyr under fullmånen (neste side)

Torungen fyr er begynt å blinke, det er som to møllevinger av sølv som dreier seg vandrett om i natten. Deres nytte er anerkjent av alle som har et ærend langs kysten, deres stemning av alle som har en smule interesse utenom det daglige strev. - Og når tåken setter inn og kveler lyskasteren, setter tåkeluren inn, ulende, stønnende.

--> Den blå timen - Homborsund fyr.

Dette er jo lenge forut for GPSen, men Scotts kommentar om at stemningen oppfattes av alle med "interesse utenom det daglige strev" er fremdeles gyldig. Lysstreifene fra fyrene er en viktig del av identiteten for kystbefolkningen. Hva hadde Arendal vært uten de "tvende Fyre"? Snakker vi om en slags lobotomering av kystbefolkningen hvis fyrene slukkes? Hva vil det gjøre med kystmiljøet?

Vi lever i et samfunn der naturen er lite verdsatt hvis den ikke har "nytte" for oss. Hvis den ikke kan omsettes i penger. Naturens egenverdi er for spesielt interesserte, og det blir dessverre mindre og mindre urørt natur. Særlig er dette merkbart hvis vi tenker litt lengre enn 4 år. Her er noen bilder av det som kalles "villmark" i Norge. Villmark er definert som et område som har mer enn 5 km til nærmeste tekniske installasjon. I 1900 så Norge sånn ut:

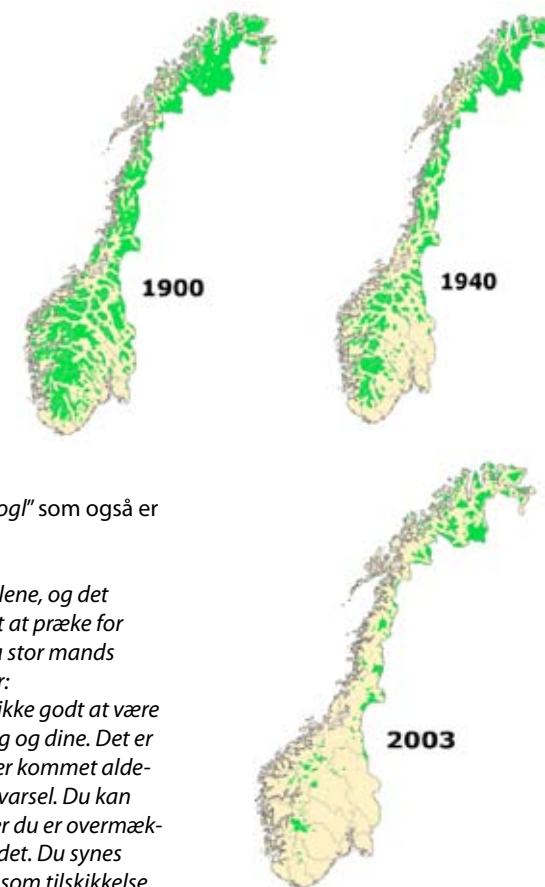
--> **Norge 1900**

1940.

--> **Norge 1940**

2000.

--> **Norge 2003**

Det er har skjedd ting...

Selv om det helt klart har forsvunnet mest natur i den senere tid, så Gabriel Scott dette veldig tidlig. I "Jog" som også er sitert før i kveld heter det:

*Den hellige Franciscus præket for fuglene, og det gjorde han sikkert vel i, det nytter litet at præke for menneskene. Jeg tør nok følge en saa stor mands eksempel og kremter litt, der jeg sitter:
- Kjære broder meise, sier jeg – det er ikke godt at være fugl idag, men en stor prøvelse for deg og dine. Det er kommet en liten istid for dig, og den er kommet aldeles uventet, paa én nat uten ringeste varsel. Du kan ingenting stille op mot den, istiden ser du er overmæktig, jeg kunde fortælle dig meget om det. Du synes den er ond og haard, at den er en grusom tilskikkelse,*

for du har ikke bedre forstand, men jeg kan fortælle dig det, at det er intet som jorden trønger mere end netop en slik istid nu. En slik istid, ser du, den vilde skure kulturen av menneskene, saa de kom tusen mil nærmere Gud, den vilde mase deres jernbaner og forbandede maskiner til støv, den vilde jevne deres stinkende fabrikker med jorden, deres aandløse stenklumper av byer, deres pigtraadkultur, deres kirker og fængsler og daarehuser og gi dem naturen tilbake igjen, naturen uforfalsket og ren, naturen som snart ikke mere er til. Om jeg hadde et ønske, broder meise, saa skulde det lyde slik:

Herregud, gi os istiden igjen!

--> **Ydmyk padler - jeg blir liten kajakk**

I bøkene til Scott finner jeg en helt annen ydmykhet i forhold til naturen enn den generelle holdningen i dag. Mennesket er i dag satt langt over naturen, og også helt adskilt fra naturen. Mennesket er sentrum for alt, og bare de færreste ser at vi skjærer av den grenen vi sitter på når vi ødelegger naturen. Dette så Scott tydelig hele sitt liv.

Han skriver følgende om mennesker og dyr i "Alkejegeren":

... mennesket er ikke så verdifullt et vesen, som det innbiller sig å være. Jeg har ofte undret med mig selv om her ikke er andre skapninger som i grunnen er lenger fremme enn oss. Den her forstanden vi setter så høit og som vi skal ha forut for dyret - jeg har ikke forstått annet enn at de fleste skapninger i verden greier sig vel så godt foruten, iallfall at de greier sig bedre enn vi.

--> **Horisonten sett fra Sokken. Auesøya ved Lillesand.**

I diktet "Katten min" viser Scott oss litt av likhetene mellom mennesker og dyr. Dette er et morsomt lite dikt, med en dypere mening:

KATTEN MIN

Du lille bløte vakre fløielsepus, du har ditt stille stræv som jeg har mit, jeg fanger mynt, du fanger spurv og mus, saa stiller vi som best vor appetitt.

Vi stræver begge for vort gode huld, du med din klo, jeg med min smule pen, det gjælder daglig at faa buken fuld, og altid har vi strævet om igjen.

Vi færdes begge paa den samme jord, og begge kom vi dit paa samme vis. Vi sattes ind i den av hver vor mor, og vi har aldrig kjendt et paradis.

Vi svinger begge rundt i samme ring, og ingen av os kommer nogen vei, og ingen av os skjønner nogen ting - hvad forskjel er det saa paa dig og mig?

Vi roter begge i den samme muld, og vi skal begge dø og bæres væk, jeg kanske i et skrin med blomsterguld, du kanske i en fattig striesæk.

Hvad forskjel gjør det saa i vektens fald, naar begge sover dypt i jordens skjød - hvad forskjel om vi bor i hvert vort skal, naar vi er begge død i den samme død?

--> **Padler**

Få tenker på at mennesket også er natur, og at vi er helt avhengige av resten av naturen for å overleve. De første setningene i "Kilden" er utrolig fine i denne sammenhengen:

Et menneske kommer til verden, det vandrer rundt i en ham av støv, det lever og spreller og

strir en tid, det trekkes med sykdom og urett og savn. Så dør det og går i glemme og blander sitt støv stille med jordens.

Slutten av "Kilden" bygger også opp under dette:

Et menneske kommer til verden - en ånd daler ned på jorden, den roter en støvsky op omkring sig, tar støv på og sleper det rundt. Når dens tid her nede er omme, legger den atter støvet av og vender tilbake i det eviges favn.

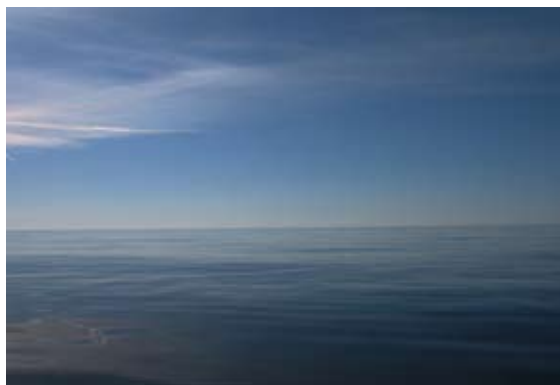
Det lille stykket "Jogl" legger senere grunnlaget for boka "Alkejegeren". Sammen med "Kilden" er det de to bøkene jeg har hatt mest glede av i kajakken.

--> **Holmer og skjær**

I disse to bøkene foregår handlingen langs kysten. Ute på holmer og skjær. Det var der Gabriel Scott trivdes best, og også mange andre av hans dikt og fortellinger er lagt hit. Det er også langs kysten jeg finner hjem. Ro og stillhet. Nærhet til naturen. Scott beskriver ting på en måte som gjør at jeg ikke har problemer med å kjenne meg igjen. De neste setningene handler om Markus i "Kilden" en finværmorgen:

--> **Finvær og horisont**

Markus skubber sig frem langs sengen og stikker hodet tett op i glasset. Å, han er fin, han er kniven idag, et ønskevær for fisk som for fisker - hør bare som ternen skriker på sundet. Og luften den er så høi og blå, at en kjenner det helt inn i hjertet, den står riktig og lever der ute og dirrer av varme og livsens lys. Det er så snat en gullmorgen å kalle, solskinet stryker igjennom som silke og smeiger sjøen og holmen og alt.

Naturen kan også være voldsom. Dette har han beskrevet godt i diktet "Vestland", som senere skiftet navn til "Agder":

*Jeg vet en øde, mægtig kyst
i damp av jø og tåkespind,
den blåner op bak skavl og skum
forslått av salt og regn og vind.*

--> **Solnedgang og holmer**

Nei, nå fortaper jeg meg i naturskildringene til Scott igjen... Det er fort gjort. Men, dette skulle jo handle om miljøverneren Scott. Jeg har jo påstått at han var Sørlandets første miljøverner. Kanskje er det ikke grunnlag for dette, men jeg synes det kunne være et artig tankespill. Ut i fra bøkene hans synes jeg helt klart det er dekning for dette. Vi har allerede sett hvordan han i "Jogl" peker på at naturen forsvinner. I boka "Alkejegeren" fra 1933 følger han opp dette, og den starter ganske så barskt. Allerede på s. 2 står det:

"Mennesket har ... innrettet sig kunstig og lever et kunstig liv, det har mere og mere skilt lag med naturen og forskanset sig mot den på alle måter og stengt den ute så godt det kan. Det har gjort sig avhengig av tusen ting, og det har mistet tilpassingsevnen og er forunderlig hjelpesløst når det kommer ut i naturen og ikke har sine remedier med sig. Mens fugle og selen er blitt ved sitt, har mennesket vandret andre veier og søkt høiere mål i stedet - så tror det iallfall selv. Det har villet underlegge seg jorden, det er i stedet blitt en slave og trelle i gruber, kontorer, fabrikker, et hjul i sine egne maskiner og vil engang bli knust av dem."

--> **Hytte(?)**

Montro hva Scott ville sagt om hyttepalasser på Hovden, utendørs oppvarmede boblebad i skjærgården, Sørlandssentret og et umettelig behov for teknologi på alle områder. I dag tar vi internett, mobiltelefoner, TV, privatbil, fly og mye annet for

gitt. Dette er nok de "høiere mål", men hva har vi mistet på veien? Er vi blitt slaver og trelle? En gjennomsnittsnordmann ser i dag ca 1000 timer på TV i året. Det er over et halvt årsverk. Hva om noe av dette ble brukt til å lese i Scott og andre store forfatteres bøker? Teknologien har også gjort oss mer inaktive, og vi sliter med et tyngre og tyngre samfunn. Velstanden og teknologien slår tilbake, selv om det pr. i dag er litt drøyt å si at vi er knust av dem. Likevel er ikke dette et framtidsscenario vi skal kimse av...

--> Sjøppl over alle bredder

På et litt mer konkret nivå kan vi se nærmere på forsøpling. Om dette skriver Scott i samme bok (gjengitt av Beisland):

"Gresset var trampet ned overalt som det hadde vært danset der opp, og tomflasker, blikkbokser, sigarettesker og sølvpapir lå strødd omkring mellom eggeskall og glassbrott. Et par steder hadde det vært bål..." ... "Satan, sa han og svor så det lyste. Så var også det paradiset forbi, så var også menneskene kommet hit og hadde tatt sivilisasjonen med seg og lagt den etter sig alle steder, Satan og Satans makt igjen. I sannhet, tiden skred hastig frem..."

Det stiger et vilt opprør i alkejegeren - hvordan har menneskene stelt seg, hvordan har de gjort med jorden de fikk? - "Nøstet den over med kobbertråd, spunnet den inn i et flettverk av jern, skjendet, skjendet, skjendet med ødsel hånd. Tiden, roper folk, og tror at de rører ved nerven; det er ikke tiden det kommer an på, det er livet selv."

Dette har jeg dessverre bare altfor mange bilder til å illustrere...

--> Merker etter grill på gress.

Folk søpler ned vår fantastiske kyst. Ølflasker skal knuses, engangsgrillere settes på svaberg og plener. Sjøppl tas ikke med hjem... Ingen ser lenger på naturen med ærefrykt. Som Guds ansikt...

Vi er blitt altfor vant til at andre kommer for å rydde opp etter oss. Kravene til komfort øker og øker, og telting er for eksempel blitt en ekstremsport for de spesielt interesserte.

--> Vinterteltplass med kajakk

I Alkejegeren er ikke telt omtalt, men hovedpersonen lager et slags telt i båten som han ligger under. Om dette skriver Scott:

... Det at han med så enkle midler var i stand til å holde det stangen, skapten en følelse av lykke i sinnet. Det strømmet et velvære inn i ham, en inderlig tilfredshet med alt, han lå ikke i en lummer seng med vegger omkring og tak over - avstengt fra det som var livet selv.

Han lå midt i det og hadde det om sig og hørte det pusle hele tiden og delte det med fuglen og fisken, det åpnet for sine hemmeligheter og gjorde ham meddelaktig efter hvert. Han følte sig så velsignet fri, det var som han hadde slitt en lenke eller skrellet en pinnende ham av sig - hør, regndråpene danset på duken, det var et sorl av blide små toner som hver især hadde sin lille klang og dryppet sin lille stemning i øret.

Jeg har etterhvert hatt en del netter i telt langs vår herlige kyst, og har lyst til å vise dere noen bilder av dette. Etter slike overnattinger er alltid sporløs ferdsel en selvfølge. Dette er helt i Scott sin ånd.

--> Leirplasser (viser flere, blant annet denne fra Håholmene - Tvedestrand)

En skal ikke ha vært lenge på vannet i sommersesongen før en legger merke til alle andre som er der. Mye penger og lite tid har lagt grunnen for mye uvett til sjøs. Fram til i år har det vært slik at en 16-åring kan kjøre en 45 fots båt med ubegrenset motorstyrrelse/hastighet helt uten teoretisk og praktisk opplæring. Altså er det slik at en cabin cruiser til 15 millioner med 2x1000 hestekrefter og en max fart på 40 knop kunne føres av en helt ukyndig frem til i fjor. Fra i år er det visstnok bare ukyndige over 30 som slipper til. Uten at det gjør saken særlig bedre. Uvettig motorisert ferdsel i båt er som

regel knyttet til menn mellom 30-50 år. Slike tilstander var det ikke på Scotts tid, men han bet seg merke i når motoren kom som fremmedlyd i den stille skjærgården.

--> **Lydløs lykke**

Motoren gjør sitt inntog i boka "Alkejegeren", og her gjør Scott seg en del spennende betraktninger:

"Det er kommet en ny lyd skjærene, et putter som høres langveis omkring og riktig smeller i holmeveggene og innvarsler en ny tid. Det er begynt å spredt og så stille at en i begynnelsen ikke enste det større, men det har øket på etter hvert og bredt sig langs kysten som noen slags farsott og avløst de gamle rosangene helt. Mennesket har oppfunnet en ny maskin og går frem i sin krig med naturen, det har vel ikke helt seiret enda men det vil nok gjøre det omsider. Hør det tikker og hakker omkring, lyden øker på etter hvert og tiltar sikkert fra år til år, det er civilisasjonen som brer seg, tidens og fremskrittets egen støi. Det er jorden som blir gjort underdanig, det er mennesket som trenger erobrende frem og har utsjaltet hjertet for hjernen og underlegger sig nytt land. Hvad gjør det om det tramper litt ned på sin ferd - er det ikke skapningens herre som går frem med utviklingens rett? Det kan ikke ta unødige hensyn, det kan ikke la følelsene råde, her er ikke bløtaktighet på sin plass. Her må veies med andre vekter, her gjelder det større verdier, høiere mål og videre utsyn - så må det vike for tiden alt sammen. Livet er ikke lenger det første, det er tiden som er det første - følge med tiden heter det. Og mennesket setter farten op og haster hesblesende efter i takt med tidens tikkende puls - bare ikke bli akterutseilt, bare presse på det en orker, det er farten det kommer an på, omforandring på alle områder, fremskritt, fremskritt for enhver pris! Og fremskritt er alt som heter maskiner, alt som kan frita det fra å utføre hvad det har funnet sig vel ved før. Så utfolder det sig i all sin glans og vender ryggen til livet og strirrer på fremskrittet i stedet og lar maskinene spille op og rykker frem på natruens bekostning mot det som det kaller kulturens seier. Det forstår ikke, mennesket, at mens det ødelegger naturen, ødelegger det også sig selv. Det er blitt så klokt efterhånden at det fatter ikke livet for bare forstand."

"... Nu snurrer det aksler og hjul overalt, støien, farten og travelheten vokste, skøiter og jakter kom dunkende langs leden og la et oljebelte efter sig i vannet. Det var også kommet en ny lukt, en søt og kvalmende og motbydelig dunst som følger båtene hvor de går - det er tidens egen stinkende ånde som oser ut av dens hostende svelg og forpester luften omkring. Det er fremskritt på alle områder, mennesket går under i fremskritt, naturånden i det dør ut - den ene tar efter den andre, så kan det ikke annet være enn at særpreget utslettes omsider. Mat, klær, bohove, seder

- det blir efterhånden ens hvor en kommer, egenarten har ophørt å være, den skal ikke lenger være, det gjelder ensartetheten nu. De tar efter alle steder, de tar godt efter i skjærene med -"

--> **Cabin cruiser**

Jeg har lyst til å vise dere et bilde fra feltarbeidet i Aust-Agder som illustrerer dette med motorisert ferdsel. Om å være konge i egen båt - høyt hevet over lover og regler. Denne cabin cruiseren støtte jeg på i Arendal. Vi hadde kollisjonskurs, og jeg måtte tenke tilbake på den gangen jeg tok Båtfører-røven. Tilbake i 1996. Jeg tror jo reglene er like i dag, og da var det i alle fall slik at motor viker for muskler/seil. Det så ikke ut som føreren av båten tok dette til seg, men han så meg åpenbart. Farten ble sakkett ned, og det samme gjorde jeg. Dermed hadde vi fremdeles kollisjonskurs. Så tenkte jeg videre: "Hvis jeg hadde hatt motor, så skulle jo han - for det må ha vært en hann - ha veket for styrbord." Han hadde meg på styrbord, men det så altså ikke ut til å gjøre noen forskjell. Ergo tenkte jeg videre, og plutselig gikk det et lys opp for meg: Jeg har jo dette som jobb, og kajakken min ble registrert som yrkesfartøy da jeg tok sertifikat på VHF-radio. Dermed skulle saken være opplagt - fritidsfartøy viker jo for yrkesfartøy. Ved nærmere ettertanke slo det meg at dette kanskje var litt vanskelig for båtføreren å ha kunnskap om, og nå sto vi nesten helt stille og skulte på hverandre. I mitt stille sinn tenkte jeg at han snart må bøye av for å gå bak meg. Men, et slikt nederlag er kanskje vanskelig å ta i en båt til 12-15 mill, når det er en skarve kajakk som sperrer veien? Etter en liten stund helt stille skar plutselig motorlarmen meg i ørene - båtføreren hadde gitt full gass. Rett mot meg! På 20-25 meters avstand la han 90 grader over, og jeg så hekkbølgene komme mot meg. Bildet dere ser her ble tatt rett før de slo innover dekk. Overfor en nybegynner kunne dette vært et drapsforsøk, mens jeg bare ristet lattermild på hodet... Mon tro hva Scott hadde sagt hvis han hadde blitt utsatt for denne karen i Arendal med sjekta "Jan van Gent"? Hvis han var så oppfarende som tidligere nevnt, så hadde han vel blitt litt rød i toppen...

Når det gjelder det Scott skriver om tiden, så slår det meg at dette bare blir mer og mer aktuelt. Vi tar det en gang til - i kortere form:

Livet er ikke lenger det første, det er tiden som er det første - følge med tiden heter det. Og mennesket setter farten op og haster hesblesende efter i takt med tidens tikkende puls - bare ikke bli

akterutseilt, bare presse på det en orker, det er farten det kommer an på, omforandring på alle områder, fremskritt, fremskritt for enhver pris!

--> **Full fart - ser bakover.**

Vi har jo ikke fått noe lengre døgn, tidsklemma er bare blitt verre og verre. Markedsdynamikken har utviklet seg enormt de siste tiårene - og handelen blir mer og mer globalisert. Om du bestiller noe fra naboet eller på andre siden av kloden - så ser det stort sett helt likt ut på skjermen. Det snodigste av alt er at det leveres til deg omtrent like raskt også... Transport er enormt underpriset, og raskere = bedre nærmest uansett. Vi har nettopp fått ny E18 mellom Grimstad og Kristiansand. Dermed spares et kvarter. Dette har fått mange til å oppleve en enorm økning i livskvaliteten, men hva bruker de dette kvarteret til? Samtidig øker drivstoffbruket ganske mye, og det er det ingen som snakker om. Raskere er bedre, uansett.

--> **Stille ettertanke på en etterlatt stol på et svaberg.**

Ordene "fremskritt" og "utvikling" kunne helt klart ha godt av litt refleksjon. I dag er det et altfor lett å si at nytt er bedre enn gammel, og at raskere bestandig er best. Det er jo ikke sånn. Beethovens 9. symfoni er ikke dobbelt så fin på dobbel hastighet...

"Alkejegeren" er en dyster bok, men jeg er redd Scott var langt før sin tid. At han har veldig rett.... Boka avsluttes slik:

*"Tidsmennesket jager bare videre frem, det har ikke stunder til føleri, det har annet å tenke på, og mens det tenker på dette annet, tørres det ut på sinnet og sjelen og blir hulere og tommere etter hvert - til slutt har det bare forstanden igjen."
"... Tiden, tiden roper folk og tror at de rører ved nerven, det er ikke tiden det kommer an på, det er ikke tiden det gjelder, det er livet selv.*

Noe som et mismot piller ved hjertet - om istiden vilde komme igjen, ønsker han, og husker havisen den gangen hvordan den skrapte holmene rene og skurte tangen og ruren vekk. Om istiden vilde komme igjen, om breen vilde ta fatt som før og skure civilisasjonen av jorden, så mennesket kunde begynne fra nytt."

I arbeidet med dette foredraget har jeg tenkt på hva Scott ville ment om klimakrisen. Kanskje ville han sett på klimaforskerne som vår tids emisærer? Jeg liker å tro at han heller ville tatt naturens parti. Hans budskap om kjærlighet, enkelhet, nøysomhet og ærefrykt for naturen bærer bud om dette. I mine øyne.

Derfor tror jeg at Gabriel Scott ville vært med til København. At han aktivt ville deltatt i presset for å få en god klimaavtale. Antagelig hadde han blitt like skuffet som alle oss andre når han så resultatet. Samtidig ville han fått bekreftet sitt evangelium - at endringene må starte med enkeltmennesket. I mange enkeltmenneskers endring ligger det en enorm kraft. Dette viste Gandhi oss, og det er dette vi trenger i dag.

--> **Lykken og nøysomheten kan godt blafre forbi i det enkel kajakklivet.**

Gabriel Scott har skrevet om lykke og nøysomhet i "Kilden":

For lykken er ikke av utvortes art, om det enn kan se så ut, det er midlet som er av utvortes art. Lykken er noe dypt i ens indre og kommer først og fremst an på det. Et menneske kan sitte i overflod og ha hver en ting det ønsker i verden - det kjenner ofte mindre til lykken enn det som akkurat slår sig igjennom og må øve forsagelse hver en dag. Lykken den er en sinnets evne som langt fra er like stor hos enhver, om alle enn har den samme rett. Titt er også avnen forskuslet, sinnet har tatt ubotelig skade og kan ikke fostre den lenger. Det søker i stedet tilfredshet i midlet, da målet forlengst er gått ut av dets bevissthet.

Men Markus' sinn har ikke tatt skade, Markus har evnen til overmål. Han har sine sorger ganske visst, sine vanskeligheter å trekkes med - bekymringer som holder ham våken, så natten blir uten ende iblandt - men sinnet er stadig uskyldig og friskt. Det volder ikke minst nøysomheten, den er liksom surdeigen i det og holder det fritt for sykdom og den slags som kunde skade det innerst inn. For nøysomheten er lykkens vugge, den nøisomme har det oplatte sinn, den dype muld og

det klare øie som likesom gjenspeiler allnaturen og opptar i sig alt vakkert og godt uten å spørre om verd eller rang. Se derfor kjenner den nøisomme gleder som den fordringsfulle ikke vet om, derfor har han så mange av dem og ser så meget lyst i det små.

--> **Bilde av månen**

Scott budbærer altså en krass sivilisasjonskritikk, der han ser ut til å få mer og mer rett ettersom årene går. Jeg har vært en aktiv blogger i over 5 år nå, og i 2008 skrev jeg følgende om sivilisasjonskritikken til Scott. Dette blir også min avslutning i kveld - da jeg mener det fortsatt er like riktig - og minst like aktuelt:

... tankene hos Scott er ikke mindre aktuelle... Det slår meg stadig at det meste er tenkt fra før, men at så mye er tenkt at vi nå nesten har levd et liv før vi har oversikten... Dessuten er det så mye unyttig kunnskap og underholdning som må vike plass for hva som EGENTLIG er viktig. Jeg lurer på hva Gabriel ville synes om mennesket i dag – i 2008? Hva om han sto opp fra de døde, og ble plassert midt i Sørlandssenteret? Hadde han latt seg rive med i strømmen, og etablert både www.gabrielscott.no og gabriel@scott.no? Hva hadde vært hans syn på drivhus-effekt- og fattigdromsproblemer? Globalisering? For ikke å glemme ny E-18 som i disse dager volder skogene i hans nærområde i Lillesand?

Jeg er rimelig sikker på at kinnene til Gabriel er ganske så tårevåte der han titter ned på oss mennesker. På hvordan vi går fortere og fortere rundt gullkalven. Hvordan vi tror at jorden kan utnyttes og utnyttes, og at teknologi skal hjelpe oss. Innerst inne vet vi at dette er feil. Vi vet at vi er natur, og avhengig av naturen. At teknologien (gjørne representert ved bilen) er blitt Gud og fått all makt på jord, er ganske så sikkert noe vi vil bli "knust av" på lang sikt... I mitt gjensyn med Scott i en annen verden, vil mitt første ord være "Unnskyld". Du gjorde det så tydelig, men fremdeles klarte jeg ikke å gjøre noe med det... Men, før vi møtes – skal jeg gjøre mitt beste her på jorden. Aldri slå meg til ro med urettferdigheten, forurensningen og at vi ikke er ydmyke i vårt forhold til naturen. Det kan aldri bli nok, men jeg skal alltid forsøke. Litt til – stadig litt til. Hvis det ikke hjelper, så har jeg i alle fall forsøkt!

Takk for oppmerksomheten!

Litteratur:

Beisland, Arne (1949) Gabriel Scott - en sørlandsdikter
Gyldendal Norsk Forlag

Dahl, Truls Erik (1988) Gabriel Scott - et levnetsløp
Juni Forlag

Scott, Gabriel (1923) Blaaskjæl
Kristiania Gyldendalske Bokhandel

Scott, Gabriel (1933) Alkejægeren - et menneskesind
Gyldendal Norsk Forlag

Scott, Gabriel (1945) Årringer - vers
H. Aschehoug&Co. (W.Nygaard)

Scott, Gabriel (2006) Kilden
Aschehoug Klassiker (utgitt første gang 1918)

Annen info:

Foredraget tar 50-60 minutter, og jeg viser flere bilder enn det som er satt inn i denne teksten. Jeg har hentet svært mye inspirasjon fra Gabriel Scott, og kan virkelig anbefale et medlemskap i Gabriel Scott Selskabet - www.gabrielscottselskabet.no.

Denne teksten kommer nok til å være i kontinuerlig utvikling ettersom jeg leser flere og flere av Scott sine bøker.